

Sygn. akt III CZP 112/22

UCHWAŁA

Dnia 6 października 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Grela (przewodniczący)

SSN Jacek Widło (sprawozdawca)

SSN Kamil Zaradkiewicz

w sprawie z wniosku N. B.
przy uczestnictwie R. Ł.
o zabezpieczenie,
po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu niejawnym
w dniu 6 października 2022 r.,
zagadnienia prawnego
przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Słupsku
postanowieniem z dnia 26 kwietnia 2022 r., sygn. akt I Co 28/22, I Cz 54/22,

"Czy postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym jest orzeczeniem istniejącym w sytuacji, gdy wobec wskazania w trybie art. 357 § 5 kpc zwięźle zasadniczych powodów rozstrzygnięcia - nie została podpisana bezpośrednio jego sentencja, a podpis został złożony tylko pod całością tak sporządzonego dokumentu?"

podjął uchwałę:

Postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym jest orzeczeniem nieistniejącym w sytuacji, gdy podpis został złożony wyłącznie pod całym dokumentem obejmującym sentencję i zasadnicze powody rozstrzygnięcia (art. 357 § 5 k.p.c.).

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Słupsku postanowieniem z Dnia 26 kwietnia 2022 r., I Co 28/22, I Cz 5422 przedstawił do rozstrzygnięcia następujące zagadnienie prawne:

Czy postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym jest orzeczeniem istniejącym w sytuacji, gdy wobec wskazania w trybie art. 357 § 5 k.p.c. zwięzłe zasadniczych powodów rozstrzygnięcia nie została podpisana bezpośrednio jego sentencja, a podpis został złożony tylko pod całością tak sporządzonego dokumentu?

Uzasadnienie faktyczne

1. Przedstawione do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne powstało w ramach postępowania zażaleniowego prowadzonego przed Sądem Okręgowym w Słupsku. Wnioskodawczyni złożyła zażalenie na postanowienie Sądu Okręgowego z dnia 25 lutego 2022 r., którym m.in. oddalono jej wniosek o udzielenie zabezpieczenia (k 18). Zaskarżone postanowienie zostało sporządzone w ten sposób, że po spisaniu sentencji zostały odrębnie spisane i graficznie wyodrębnione zasadnicze powody rozstrzygnięcia, o których mowa w art. 357 § 5 k.p.c. (zatytułowano je „Zasadnicze powody rozstrzygnięcia w trybie art. 357 § 5 k.p.c. nie będące uzasadnieniem”). Podpis sędziego złożono na końcu wydrukowanego dwustronnie dokumentu, bez odrębnego podpisywania sentencji i zasadniczych motywów (k. 18v). W związku z tym Sąd Okręgowy w składzie rozpoznającym zażalenie powziął wątpliwość, czy zaskarżone zażaleniem postanowienie jest istniejące.

2. Jak podniósł Sąd Okręgowy w Słupsku w uzasadnieniu pytania prawnego utrwalony został pogląd w orzecznictwie, że w przypadku wydania postanowienia, gdzie po sentencji, spisane jest uzasadnienie - w jednym dokumencie, to brak podpisu sentencji i porzucenie na podpisaniu uzasadnienia, skutkuje nieistnieniem postanowienia w znaczeniu prawnoprocesowym (III CZP 20/2012). Dalej sąd pytający wskazał, że po uregulowaniu spotykanego zwyczajowo dopisywania zasadniczych motywów rozstrzygnięcia przy postanowieniach niezaskarżalnych - poprzez wprowadzenie art. 357 § 5 k.p.c. — oczywistym wydawało się, że nadal aktualny jest wymóg odrębnego podpisania sentencji – jednak przy założeniu, że pogląd ten był słuszny i należy go utrzymać, gdyż można mieć wątpliwości po zapoznaniu się z tym, co uznano w tym zagadnieniu za

miarodajne do rozstrzygnięcia. Wątpliwości te potęguje swoisty dualizm na tle postępowania karnego i cywilnego; zwłaszcza, że w procedurze karnej nie doszło do zanegowania znaczenia podpisu jako sygnującego całość dokumentu i postanowienia jako czynności, na którą składa się i sentencja, i uzasadnienie, gdy podlega ono sporządzeniu wraz z nią. W praktyce okazało się, że powstały wątpliwości, które mają szerszy zakres niż zauważalny w niniejszej sprawie. Zapis treści motywów dokonany w trybie art. 357 § 5 k.p.c. miewa bowiem różne formy. Czasami może być to tylko rodzaj redakcji orzeczenia (np. „zarzuty odrzucono wobec nieopłacenia”), czasami kilka słów wyodrębnionych jest w odrębnej linijce po słowie np. „gdyż”, „albowiem” a także może być to rekomendowana jako właściwa metodyka - osobna notatka ze wzmianką, że to zasadnicze powody rozstrzygnięcia.

W niniejszej sprawie wystąpił ostatni z poruszonych przypadków, ale wszystkie zostały przytoczone jako możliwe źródło innej linii orzeczniczej, którą — jak wydaje się - przyjęto w zaskarżonym postanowieniu — tj., że skoro postanowienie nie jest sporządzone z uzasadnieniem, to przytoczona na wstępie linia orzecznicza, nie jest tu aktualna.

Wobec powyższego, zdaniem sądu pytającego należało uznać, że przełamanie utrwalonej praktyki orzeczniczej odnośnie jednej z podstawowych czynności orzecznich czy też tylko wątpliwości co do jej zastosowania, uzasadniają wystąpienia z pytaniem we wskazanym na wstępie trybie.

3. Pismem z dnia 6 czerwca 2022 r. Prokurator Krajowy zajął stanowisko procesowe wskazując, że w jego ocenie należałoby odmówić podjęcia uchwały w przedstawionej sprawie (k. 42). W uzasadnieniu Prokurator wskazał na nieadekwatność pytania do ustalonego w sprawie stanu procesowego, gdyż ocenione w postępowaniu zażaleniowym postanowienie nie zawierało podpisanej sentencji, a więc - w jego ocenie - nie istniało.

Uzasadnienie prawne

4. Dokonując analizy zagadnienia prawnego należy w pierwszym rzędzie zauważyć, że przepis art. 357 § 5 k.p.c. został dodany do kodeksu nowelizacją k.p.c. z 4 lipca 2019 r., która weszła w życie z dniem 7 listopada 2019 r. W jego świetle wydając postanowienie, nawet niepodlegające zaskarżeniu, sąd może przy

nim zwięźle wskazać zasadnicze powody rozstrzygnięcia, jeżeli mając na względzie okoliczności sprawy uzna, że pozwoli to na usprawnienie postępowania.

5. Należy sięgnąć do motywów legislacyjnych tej nowej instytucji by ustalić cel ustawodawcy, który zamierzał osiągnąć wprowadzając ją do k.p.c. Jak wynika z uzasadnienia projektu, celem wprowadzonej regulacji było uelastycznienie systemu uzasadniania postanowień w postępowaniu cywilnym. Z motywów uzasadnienia ustawy (Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Druk sejmowy nr 3137, www.sejm.gov.pl) wynika, że *„Obecny system uzasadniania postanowień jest zbyt sztywny; nie przewiduje wyjątków od zasad ani in minus, ani in plus, podczas gdy praktyka orzecznicza zna sytuacje, w których należałoby sporządzić uzasadnienie postanowienia mimo braku wymogu, jak i odstąpić od uzasadnienia wymaganego przez przepis. (...)”*. Celem wprowadzonego rozwiązania jest uelastycznienie mechanizmu komunikacji sądu ze stroną. Pozwala na wyjaśnienie jej przede wszystkim rozstrzygnięcia niezaskarżalnego, z którego sentencji nie można wywieść jego powodów, motywów, przesłanek wydanego orzeczenia, przepisów na podstawie którego zapadły. Zasadnicze motywy stanowią odrębną instytucję z założenia odformalizowaną pełniącą jednak te funkcję informacyjną którą dotychczas pełni sformalizowane uzasadnienie.

6. Przechodząc do analizy prawnej przedstawionego zagadnienia, należy wyraźnie odróżnić zasadnicze powody rozstrzygnięcia jako odrębną instytucję procesową od uzasadnienia orzeczenia i jego sentencji. W praktyce może powstać problem ich wzajemnego przenikania, formalizowania i dokumentowania. Przepisy prawa pozytywnego nie regulują sposobu artykułowania i utrwalania zasadniczych powodów (motywów) rozstrzygnięcia, odmiennie niż w przypadku uzasadnienia (postanowienia). Podobnie Kodeks postępowania cywilnego precyzyjnie określa, co powinna zawierać sentencja (art. 325 k.p.c.). Nie ma także wątpliwości, że sentencja jako czynność jurysdykcyjna sądu (władcza) powinna być właściwie wyodrębniona, zawierać wszystkie elementy treści określone przez art. 325 k.p.c. i wreszcie podpisana. Skoro celem nowelizacji było uelastycznienie dotychczasowej bardzo sformalizowanej procedury sporządzania uzasadnień, po to, by zniwelować deficyt informacyjny strony na temat zapadłego rozstrzygnięcia, wyposażyć sąd

w dodatkowy instrument pozwalający stronie zakomunikować w sposób uproszczony powody rozstrzygnięcia bez uciekania się do sporządzania uzasadnienia, to z założenia instytucje te uzasadnienie i zasadnicze powody rozstrzygnięcia należy analizować odrębnie.

Zwrócić należy uwagę, że istota pytania dotyczy kwestii bytu prawnego postanowienia (jego sentencji) w sytuacji, gdy – jak w przedstawionym stanie faktycznym – sporządzono sentencję, pod którą nie złożono podpisu.

Zaskarżone postanowienie zostało sporządzone w ten sposób, że po spisaniu sentencji zostały odrębnie spisane i graficznie wyodrębnione zasadnicze powody rozstrzygnięcia (art. 357 § 5 k.p.c.). Ich wyodrębnienie polegało na umieszczeniu pod sentencją tytułu „Zasadnicze powody rozstrzygnięcia w trybie art. 357 § 5 k.p.c. nie będące uzasadnieniem”. Podpis sędziego złożono na końcu wydrukowanego dwustronnie dokumentu, bez odrębnego podpisywania sentencji i zasadniczych motywów. Podpisano zaś cały dwustronny dokument. W niniejszej sprawie odpowiedź udzielana jest przy założeniu wskazanym przez sąd pytający, tj., że zasadnicze motywy rozstrzygnięcia nie zostały objęte sentencją postanowienia.

W związku z tym należy odpowiedzieć na pytanie, artykułowane także w doktrynie czy wskazanie zasadniczych powodów rozstrzygnięcia powinno nastąpić w odrębnym dokumencie (piśmie), czy też może ono stanowić jeden z elementów tego postanowienia. Następnie, jeżeli występuje w jednym dokumencie, czy wystarczające jest podpisanie całego dokumentu na końcu obejmującego sentencję pod którą nie umieszczono podpisu, który zawiera odrębnie spisane i graficznie wyodrębnione zasadnicze powody rozstrzygnięcia.

7. Jeżeli chodzi o postanowienie i sygnowanie jego sentencji, nie ma wątpliwości, że wymaga ono złożenia podpisu pod nim.

Ugruntowane orzecznictwo Sądu Najwyższego wskazuje, że jeżeli wydane na posiedzeniu niejawnym postanowienie tzw. formalne, podlegające zaskarżeniu, zostało skonstruowane w ten sposób, że wraz z uzasadnieniem stanowi jeden dokument, to podpisanie przez skład sądu tylko uzasadnienia – przy braku podpisu pod sentencją – powoduje, że takie postanowienie w znaczeniu

prawnoprocesowym nie istnieje (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 2002 r., III CZP 84/02, postanowienie z dnia 3 grudnia 2003 r., I CZ 140/03).

Analizując dotychczasowe orzecznictwo należy wskazać, że jeżeli chodzi o sygnowanie podpisem uzasadnienia postanowienia, uchwałe z 13 marca 2002 r., III CZP 12/02, Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że jeżeli wydane na posiedzeniu niejawnym w trybie nieprocesowym postanowienie rozstrzygające co do istoty sprawy zostało skonstruowane w ten sposób, że wraz z uzasadnieniem stanowi jeden dokument, to podpisanie przez sędziego samego uzasadnienia, przy braku podpisu sentencji, pociąga za sobą ten skutek, że takie postanowienie w znaczeniu prawnoprocesowym nie istnieje. Dla uzasadnienia Sąd Najwyższy nawiązał do linii orzeczniczej dotyczącej wyroków, przy których brak podpisu pod sentencją wyroku było już wcześniej uznawane za nieistnienie orzeczenia.

Przedstawiony pogląd w pełni należy odnieść również do kwestii podpisu składu sądu pod sentencją postanowienia co do istoty sprawy, podpis pod sentencją postanowienia jest bowiem - zgodnie z art. 324 § 3 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. - warunkiem formalnym postanowienia co do istoty sprawy i powoduje, że wydane orzeczenie uzyskuje walor aktu jurysdykcyjnego, z którym ustawa wiąże określone skutki prawne. Argumentem wspierającym ten wniosek jest także okoliczność, że omawiane orzeczenie, jako nie podlegające ogłoszeniu, wiąże sąd od chwili podpisania sentencji. Po drugie, Sąd Najwyższy odniósł się także do możliwości łącznego podpisania sentencji i uzasadnienia. Jak wskazał, z art. 324 § 3 i art. 325 w związku z art. 13 § 2, art. 357 § 1, 2, 3 w związku z art. 517 oraz art. 328 § 2 i art. 330 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. wynika jednoznacznie, że ustawodawca wyraźnie odróżnia dwie czynności sądu, z których pierwsza polega na sporządzeniu i podpisaniu sentencji postanowienia co do istoty sprawy, a druga - na sporządzeniu i podpisaniu uzasadnienia takiego postanowienia. Sporządzenie sentencji postanowienia co do istoty sprawy oraz jego uzasadnienia stanowią zatem w każdym wypadku dwie odrębne czynności sądu, których nie należy ujmować w kategorii jednej czynności nawet wówczas, gdy sentencja i uzasadnienie zostały sporządzone "jednocześnie". Dodać należy, że z art. 324 § 3 oraz z art. 330 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. jednoznacznie wynika, iż zarówno sentencja, jak i uzasadnienie jako odrębne czynności procesowe, uzyskując postać

dokumentu, powinny zostać zaopatrzone oddzielnymi podpisami zgodnie z zasadami określonymi w tych przepisach. Pogląd o odrębności powyższych czynności znajduje również potwierdzenie w literaturze, gdzie wyartykułowano zapatrywnie, że brak uzasadnienia orzeczenia nie ma wpływu na jego istnienie, nawet w sytuacji, w której sąd powinien był sporządzić uzasadnienie z urzędu, jeżeli tylko sporządzona została i podpisana sentencja orzeczenia.

8. Pogląd ten został następnie przeniesiony także na postanowienia formalne (nie będące postanowieniami co do istoty sprawy, zob. postanowienie SN z 3.12.2003 r., I CZ 140/03). Przyjmuje się, że jeżeli wydane na posiedzeniu niejawnym postanowienie tzw. formalne, podlegające zaskarżeniu, zostało skonstruowane w ten sposób, że wraz z uzasadnieniem stanowi jeden dokument, to podpisanie przez skład sądu tylko uzasadnienia - przy braku podpisu pod sentencją - powoduje, że takie postanowienie w znaczeniu prawnoprocesowym nie istnieje. Postanowienia tzw. formalne są czynnościami procesowymi sądu o wysokim stopniu sformalizowania, których prawidłowość zależy od zachowania wszystkich stawianych przez prawo procesowe wymagań. Do postanowień takich mają zastosowanie przepisy o postanowieniach (art. 354-361 k.p.c.), a w zakresie w nich nieuregulowanym - odpowiednio - przepisy o wyrokach (art. 361 k.p.c.).

9. Natomiast odrębnie należy rozważyć kwestię sposobu sporządzania zasadniczych motywów rozstrzygnięcia i ich relacji do sentencji postanowienia. Kwestia ta nie była przedmiotem wypowiedzi orzeczniczych. Natomiast na tle porównania motywów z art. 357 § 5 k.p.c. z uzasadnieniem postanowienia (lub zarządzenia) w dotychczasowym orzecznictwie powstała wątpliwość co do tego, czy doręczenie takich motywów wraz z postanowieniem otwiera termin do wniesienia zażalenia w związku z art. 394 § 2 k.p.c., który przewiduje, że termin ten wynosi tydzień i biegnie od doręczenia stronie postanowienia wraz z uzasadnieniem. Mimo wyrażanych niekiedy poglądów odmiennych w doktrynie A. Gałas [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. T. I. Komentarz. Art. 1–505*³⁹, pod red. T. Szanciły, Legalis 2019, kom. do art. 357, Nb 11.), Sąd Najwyższy przyjął, że termin na wniesienie zażalenia biegnie dopiero od doręczenia stronie uzasadnienia, a nie od doręczenia samych motywów. W uchwale z 2 lipca 2021 r., III CZP 38/20, Sąd Najwyższy stwierdził, że termin do wniesienia zażalenia na zarządzenie

o zwrocie pozwu, w którym wskazano zasadnicze powody rozstrzygnięcia, biegnie od dnia doręczenia uzasadnienia zgłoszonego na żądanie strony w terminie tygodnia od dnia doręczenia zarządzenia.

W uzasadnieniu wskazano, po pierwsze, że brzmienie ustawy zarówno przed wejściem w życie ustawy nowelizacyjnej, jak i w obecnym jej brzmieniu wskazuje na zróżnicowanie pojęć „zasadnicze powody rozstrzygnięcia” i „uzasadnienie”. Po drugie, zasadę tę w ocenie Sądu Najwyższego potwierdza art. 25 lit. b ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 755), stanowiący, że od wniosku o doręczenie orzeczenia albo zarządzenia z uzasadnieniem zgłoszonego w terminie tygodnia od dnia ogłoszenia albo doręczenia tego orzeczenia albo zarządzenia pobiera się opłatę stałą w kwocie 100 zł. Nie dotyczy to zatem wydawanych z urzędu „zasadniczych motywów” orzeczenia. SN zwrócił uwagę na konstrukcję zarządzenia z zasadniczymi motywami.

10. Należy podzielić pogląd Sądu Najwyższego zawarty w uchwale III CZP 38/20, że nie jest możliwe procesowe zrównanie uzasadnienia postanowienia z zasadniczymi motywami, o których mowa w art. 357 § 5 k.p.c. Instytucje te są różne poczynawszy od tego, co w uzasadnieniu powinno się znaleźć, przez tryb ich wydania (na wniosek lub z urzędu) i skutki (bieg terminu do wniesienia zażalenia), aż po sposób ich sporządzania. Tylko wobec uzasadnienia kodeks wyraźnie wymaga jego podpisania (art. 330 k.p.c. stosowany odpowiednio do postanowień za pośrednictwem art. 361 k.p.c.).

11. Jeżeli chodzi o zasadnicze motywy rozstrzygnięcia, nie ma żadnej regulacji normującej to, w jaki sposób powinny być one sporządzone, co sprawia, że w razie wydania postanowienia na posiedzeniu jawnym w doktrynie dopuszcza się także ustne wygłoszenie takich motywów. Należy jednak podkreślić, że stanowią one odrębną czynność procesową od wydania postanowienia wraz z sentencją jak i sporządzenia uzasadnienia.

Ustawa, jak już wskazano, nie określa formy i treści powodów, o których mowa w art. 357 § 5 k.p.c. Odmienne niż przy uzasadnieniu, nie ma nie tylko przepisu, który nakazywałby podpisać takie powody, ale w ogóle, aby

stosować do nich nawet odpowiednio przepisy o uzasadnieniach. Z ustawy wynika, że powody co do zasady stanowią odrębną czynność od samego sporządzenia sentencji postanowienia. Zgodnie z art. 357 § 5 k.p.c. „wydając postanowienie „sąd może przy nim wskazać zasadnicze powody”. Zwrócić uwagę należy w tym kontekście na określenie „przy nim”. Co prawda sugeruje ono, że powody te mają być sporządzone w korelacji także czasowej wraz z sentencją lub równocześnie z nią, ale stanowią odrębny akt (czynność procesową) sądu. Nie muszą zatem być ujęte w formie odrębnego dokumentu. Z zasad ogólnych wynika, że pochodzenie dokumentu identyfikowane jest przez podpis jego autora. W wypadku zasadniczych powodów rozstrzygnięcia sporządzanych na piśmie wymagałyby one także podpisu.

12. Już w świetle dotychczasowych uwag należy stwierdzić, iż Kodeks postępowania cywilnego odróżnia trzy elementy jako samodzielne instytucje prawa procesowego (dotyczące aktu orzekania) – sentencję, uzasadnienie oraz zasadnicze powody rozstrzygnięcia. Wyróżnienie tych ostatnich w ustawie nakazuje traktować je jako odrębną od pozostałych dwu kategorię pojęciową.

12. W sytuacji, gdy sąd sporządza sentencję postanowienia na osobnej karcie i osobno sporządzi zasadnicze powody rozstrzygnięcia, to w takim wypadku sentencja, zgodnie z art. 325 k.p.c. wymaga podpisu, tak aby mogła funkcjonować w obrocie samodzielnie.

13. Należy także przeanalizować sytuację, w której zasadnicze motywy rozstrzygnięcia zostały włączone do sentencji postanowienia bez ich graficznego rozdzielenia, tj. jeżeli zostały ujęte w ramach samej sentencji orzeczenia (rozstrzygnięcia). Motywy takie traktować można jako element sentencji postanowienia.

14. Treść sentencji określona w art. 325 k.p.c. nie jest zamknięta i orzecznictwo jak i doktryna rozumieją ten przepis w ten sposób, że nie zakazuje on umieszczania w sentencji rozstrzygnięć uzasadnionych względami celowości i praktycznej przydatności, w tym okoliczności służących wyjaśnieniu podstawy lub motywu rozstrzygnięcia. Wedle art. 325 k.p.c. sentencja wyroku powinna zawierać wymienienie sądu, sędziów, protokolanta oraz prokuratora, jeżeli brał udział w sprawie, datę i miejsce rozpoznania sprawy i wydania wyroku, wymienienie stron

i oznaczenie przedmiotu sprawy oraz rozstrzygnięcie sądu o żądaniach stron. Umieszczenie motywów w sentencji jest uzasadnione tym, że sentencję postanowienia wydanego na posiedzeniu niejawnym się doręcza stronie, a odrębne motywy nie zawierają żadnych regulacji w tym przedmiocie. Gdyby zatem stanowiły odrębny dokument brak byłoby podstaw do ich doręczenia stronie.

Na zasadzie wyjątku postanowienie sądu wydane na posiedzeniu niejawnym, w którym zasadnicze powody rozstrzygnięcia z art. 357 § 5 k.p.c. zostały włączone w sentencję orzeczenia (art. 325 k.p.c.), jeżeli są pisane np. jednym ciągu po słowach „z uwagi na” „albowiem” i jako jeden dokument zostały podpisane, należy uznać za istniejące w znaczeniu procesowym.

15. Argumentem przemawiającym za powyższym poglądem mogą być toczące się prace legislacyjne nad zmianą brzmienia art. 357 § 5 k.p.c. (druk sejmowy nr 2650) Wedle tego projektu w § 5 art. 357 dodaje się zdanie drugie w brzmieniu: „Wskazanie zasadniczych motywów rozstrzygnięcia następuje w sposób odróżniający je od uzasadnienia postanowienia”. Taka redakcja przepisu wskazuje na wyraźne wyodrębnienie tej instytucji procesowej od uzasadnienia, co nie oznacza, że nie może być włączona w sentencję.

16. Jeżeli zatem, tak jak w niniejszym przypadku, zasadnicze powody rozstrzygnięcia zostały wyodrębnione graficznie (odstęp) od samej sentencji i osobno zatytułowane to nie można uznać, że zostały objęte sentencją. Ta zaś nie została podpisana, więc w konsekwencji nie można uznać, że takie postanowienie istnieje w znaczeniu procesowym. Końcowo istotne jest to, czy prawidłowo sporządzono postanowienie i sentencję i je podpisano a nie czy podpisano zasadnicze powody rozstrzygnięcia.

17. Na marginesie tylko należy zauważyć, że przy inkorporowaniu motywów rozstrzygnięcia do sentencji powstaje praktyczny problem zakresu związania taką sentencją stron oraz sądu i osób trzecich i możliwych odstępstw pomiędzy treścią zasadniczych motywów a uzasadnieniem. Jednakże w związku z tym, że istota pytania sprowadza się nie do tego jak sporządzić zasadnicze motywy rozstrzygnięcia, a to czy wydano prawidłowo postanowienie wraz z sentencją i je właściwie podpisało, udzielono odpowiedzi jak na wstępie.

